

VARIA

Kristina Trykhlіb

Reforma sądownictwa na Ukrainie: nowy Sąd Najwyższy

1. Wprowadzenie

Reforma ukraińskiego systemu sądowniczego była uzasadniana tym, że zwykli obywatele nie mogli korzystać z prawa do rzetelnego procesu sądowego. Społeczeństwo straciło zaufanie do sądownictwa jako całości. Według badań Amerykańskiej Agencji do Spraw Rozwoju Międzynarodowego (USAID) w 2015 r. zaufanie do ukraińskich sądów deklarowało jedynie 5% społeczeństwa¹. Prawdopodobnie był to najniższy wskaźnik wśród krajów byłego Związku Radzieckiego. Brak zaufania do sądów był jednym z kluczowych czynników Rewolucji godności w latach 2013–2014. W świetle wyników badania socjologicznego przeprowadzonego niedawno w ramach programu USAID poziom zaufania do sądów na Ukrainie wzrósł prawie czterokrotnie: o ile w 2015 roku było to 5%, o tyle obecnie jest to 20%². Główne problemy ukraińskiego sądownictwa to korupcja, powolność działania, brak niezawisłości sędziów i/ lub naruszenia etyki sędziowskiej oraz brak przejrzystych zasad i procedur mianowania oraz odwoływania sędziów.

1 *Wyniki...*, s. 16.

2 *Zob. Wyniki...*, s. 16.

2. Początek reformy

Reforma ukraińskiego sądownictwa była odpowiedzią na podnoszone w przestrzeni publicznej żądanie niezależnego, sprawiedliwego wymiaru sprawiedliwości, opartego na europejskich standardach ochrony praw człowieka. To żądanie nasiliło się zwłaszcza po wspomnianej wcześniej Rewolucji godności.

W celu zagwarantowania profesjonalnych reform pod koniec 2014 r. powołano Radę do Spraw Reformy Sądownictwa. W jej skład weszły 43 osoby: eksperci, prawnicy, naukowcy, urzędnicy, posłowie, przedstawiciele organizacji pozarządowych, sędziowie. Rada opracowała „Strategię reformy sądownictwa, wymiaru sprawiedliwości i powiązanych instytucji prawnych na lata 2015–2020”³. W dokumencie tym sprecyzowano działania, których podjęcie było niezbędne do przeprowadzenia całościowej zmiany systemu sądowego. Reforma odbywa się zgodnie z tą strategią. Zapoczątkowało ją zaś uchwalenie przez parlament w 2015 r. ustawy O zapewnieniu prawa do rzetelnego procesu sądowego⁴.

W 2016 r. zostały wprowadzone odpowiednie poprawki do Konstytucji Ukrainy⁵ (dotyczące wymiaru sprawiedliwości), a także zostały przyjęte ustawy O sądownictwie i statusie sędziów⁶ oraz O Wyższej Radzie Sprawiedliwości⁷. Ponadto w 2017 r. uchwalono ustawę O Sądzie

3 Dekret Prezydenta Ukrainy z dn. 20 maja 2015 r., nr 276/2015, którym jest zatwierdzona Strategia reformy sądownictwa, wymiaru sprawiedliwości i powiązanych instytucji prawnych na lata 2015–2020, *Uriadovi kurier* 2015, nr 52, < <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/276/2015> >, dostęp: 15 czerwca 2019 r.

4 Ustawa Ukrainy z dn. 12 lutego 2015 r., nr 192-VIII o zapewnieniu prawa do rzetelnego procesu sądowego, *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR)* 2015, nr 18, nr 19–20, st. 132, < <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/192-19> >, dostęp: 15 czerwca 2019 r.

5 Konstytucja Ukrainy z dn. 28 czerwca 1996 r., nr 254к/96-ВР, *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR)* 1996, nr 30, st. 141, < <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> > (dalej: Konstytucja Ukrainy), dostęp: 15 czerwca 2019 r.

6 Ustawa Ukrainy z dn. 2 czerwca 2016 r., nr 1402-VIII o sądownictwie i statusie sędziów, *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR)* 2016, nr. 31, st. 545, < <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19> > (dalej: Ustawa Ukrainy z dn. 2 czerwca 2016 r.), dostęp: 15 czerwca 2019 r.

7 Ustawa Ukrainy z dn. 21 grudnia 2016 r., nr 1798-VIII o Wyższej Radzie Sprawiedliwości, *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR)* 2017, nr 7–8, st. 50, < <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-19> > (dalej: Ustawa Ukrainy z dn. 21 grudnia 2016 r.), dostęp: 15 czerwca 2019 r.

Konstytucyjnym Ukrainy^{8,9}, a w 2018 r. – ustawę O Wyższym Trybunale Antykorupcyjnym¹⁰.

3. Jak zmieniły się instytucje?

Po pierwsze, zoptymalizowano strukturę całego systemu sądownictwa. Po drugie, prace organów administracji sądowej – Wyższej Rady Sprawiedliwości i Wyższej Komisji Kwalifikacyjnej Sędziów Ukrainy – zostały zreformowane. Po trzecie, utworzono nowy Sąd Najwyższy.

Dziś, po reformie, system sądowniczy Ukrainy składa się z trzech instancji. Pierwszą tworzą sądy lokalne (okręgowe). Sądy pierwszej instancji to: sądy powszechne, administracyjne oraz gospodarcze, które badają stan faktyczny i argumenty prezentowane przez strony postępowania. Jeżeli jedna ze stron nie zgadza się z orzeczeniem sądu lokalnego, sprawa zostaje przekazana do drugiej instancji – do sądu apelacyjnego (które składają się także z sądów powszechnych, administracyjnych i gospodarczych). Sąd apelacyjny analizuje sprawę na podstawie zawartych w aktach sprawy lub dodatkowo przedłożonych dowodów oraz weryfikuje legalność i ważność decyzji sądu pierwszej instancji w ramach dowodów przedstawionych w pierwszej instancji. Jeżeli strony nie zgadzają się z decyzją sądu apelacyjnego, to w niektórych przypadkach mogą odwołać się do trzeciej instancji – do sądu kasacyjnego. Na Ukrainie sądem trzeciej instancji jest Sąd Najwyższy (Izba Karno, Izba Cywilna, Izba Administracyjna, Izba Gospodarcza). Jego werdykt jest ostateczny i nie może być kwestionowany.

W tym kontekście należy zauważyć, że przed reformą nie było trzech instancji, lecz cztery. Istniało tzw. pośrednie ogniwo kasacyjne – wyższe sądy specjalistyczne, które powielały funkcje Sądu Najwyższego (SN).

8 Ustawa Ukrainy z dn. 13 lipca 2017 r., nr 2136-VIII o Sądzie Konstytucyjnym Ukrainy, Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR) 2017, nr 35, st. 376, < <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19> >, dostęp: 15 czerwca 2019 r.

9 Oficjalna strona internetowa Sądu Konstytucyjnego Ukrainy, < <http://www.ccu.gov.ua/> >, dostęp: 15 czerwca 2019 r.

10 Ustawa Ukrainy z dn. 7 czerwca 2018 r., nr 2447-VIII o Wyższym Trybunale Antykorupcyjnym, Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR) 2018, nr 24, st. 212, < <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2447-19> > (dalej: Ustawa Ukrainy z dn. 7 czerwca 2018 r.), dostęp: 15 czerwca 2019 r.

W 2010 r. znaczenie Sądu Najwyższego zostało znacznie zmarginalizowane. Wniosek o rewizję wyroku mógł zostać złożony do Sądu Najwyższego Ukrainy jedynie za pośrednictwem właściwego wyższego sądu specjalistycznego, który przesądzał dopuszczalność przyjęcia sprawy do rozpatrzenia przez Sąd Najwyższy. Sąd Najwyższy nie mógł w ten sposób realizować swojej podstawowej funkcji, tj. ujednociania orzecznictwa w ramach nadzoru judykacyjnego, dlatego często podobne sprawy były w praktyce różnie rozstrzygane.

W wyniku omawianej reformy została wyeliminowana zbędna instancja kasacyjna, tj. wyższe sądy specjalistyczne. Pozostały trzy instancje, które obecnie nie dublują powierzonych im funkcji¹¹.

Aby ukraiński system sędziowski realizował stawiane mu wymagania w ramach reformy utworzono dodatkowo dwa nowe sądy specjalistyczne: Wyższy Trybunał Własności Intelektualnej i Wyższy Trybunał Antykorupcyjny. We wrześniu 2017 r. Wyższa Komisja Kwalifikacyjna Sędziów ogłosiła konkurs na 21 wolnych stanowisk sędziów Wyższego Trybunału Własności Intelektualnej, a jesienią 2018 r. – na kolejnych 9 stanowisk sędziów Izby Apelacyjnej tego sądu. Procedura naboru na te ostatnie stanowiska jest obecnie w toku¹².

Konkurs na 39 wolnych stanowisk sędziów Wyższego Trybunału Antykorupcyjnego został ogłoszony w sierpniu 2018 r. Warto zauważyć, że wybór sędziów odbędzie się z uczestnictwem Społecznej Rady Ekspertów Międzynarodowych¹³.

4. Sąd Najwyższy Ukrainy

Zgodnie z art. 36 ustawy O sądownictwie i statusie sędziów Sąd Najwyższy jest najważniejszym sądem w systemie sądownictwa Ukrainy, który zapewnia spójność i jedność praktyki sądowej w sposób ustanowiony przez prawo procesowe.

11 *Reforma sądownictwa...*

12 Oficjalna strona internetowa Wyższej Komisji Kwalifikacyjnej Sędziów Ukrainy, < <https://vkksu.gov.ua/> >, dostęp: 15 czerwca 2019 r.

13 Ustawa Ukrainy z dn. 7 czerwca 2018 r., art. 9.

Sąd Najwyższy Ukrainy:

- 1) wymierza sprawiedliwość jako sąd kasacyjny, a w przypadkach określonych w prawie procesowym, jako sąd pierwszej instancji lub instancji odwoławczej, zgodnie z procedurą ustanowioną przez prawo procesowe,
- 2) przeprowadza analizę statystyk sądowych i praktyki sądowej,
- 3) opiniuje projekty ustaw dotyczące sądownictwa, statusu sędziów, wykonywania orzeczeń oraz innych zagadnień związanych z funkcjonowaniem systemu sądowego,
- 4) wydaje opinie o wystąpieniu w działaniach, o jakie oskarża się Prezydenta Ukrainy, znamion zdrady państwa czy innego ciężkiego przestępstwa; składa pisemny wniosek – na prośbę Rady Najwyższej Ukrainy, i na podstawie orzeczenia lekarskiego w sprawie niezdolności Prezydenta Ukrainy do sprawowania urzędu ze względu na stan zdrowia,
- 5) występuje do Sądu Konstytucyjnego Ukrainy z wnioskiem o zbadanie konstytucyjności ustaw i innych aktów prawnych, a także o dokonanie oficjalnej wykładni Konstytucji Ukrainy,
- 6) zapewnia jednolite stosowanie przepisów prawa przez sądy w sposób określony przez prawo procesowe,
- 7) przekazuje sądom apelacyjnym i lokalnym wskazówki metodologiczne dotyczące kwestii związanych z egzekwowaniem prawa,
- 8) wykonuje inne uprawnienia, określone w ustawie¹⁴.

Jeśli chodzi o skład i strukturę to Sąd Najwyższy liczy nie więcej niż 200 sędziów i składa się z następujących jednostek organizacyjnych:

- 1) Wielka Izba Sądu Najwyższego,
- 2) Sąd Kasacyjny Administracyjny,
- 3) Sąd Kasacyjny Gospodarczy,
- 4) Sąd Kasacyjny Karny,
- 5) Sąd Kasacyjny Cywilny.

W każdym sądzie kasacyjnym tworzone są izby sądowe do rozpatrzenia niektórych kategorii spraw, biorąc pod uwagę specjalizację sędziów. Sąd Najwyższy ma Plenum Sądu Najwyższego, który zajmuje się rozwiązaniem problemów określonych przez Konstytucję Ukrainy i ustawę O sądownictwie i statusie sędziów¹⁵.

14 Ustawa Ukrainy z dn. 2 czerwca 2016 r.

15 Ustawa Ukrainy z dn. 2 czerwca 2016 r., art. 37.

Zgodnie z art. 127 Konstytucji Ukrainy na stanowisko sędziego może być powołany obywatel Ukrainy mający nie mniej niż 30 lat i nie więcej niż 65 lat, posiadający wyższe wykształcenie prawnicze i doświadczenie w zakresie działalności zawodowej w dziedzinie prawa od co najmniej pięciu lat, który dodatkowo jest kompetentny, uczciwy i włada językiem państwowym. W przypadku sędziów sądów wyspecjalizowanych mogą obowiązywać inne wymagania dotyczące wykształcenia i czasu trwania działalności zawodowej wynikające z ustawy¹⁶.

Z kolei zgodnie z art. 38 tej ustawy sędzią Sądu Najwyższego może być osoba, która spełnia wymagania dla kandydatów na sędziego, zgodnie z oceną kwalifikacji potwierdziła zdolność do sprawowania wymiaru sprawiedliwości w Sądzie Najwyższym i spełnia jeden z następujących warunków:

- 1) ma co najmniej dziesięć lat doświadczenia jako sędzia,
- 2) posiada stopień naukowy z zakresu prawa i doświadczenie w badaniach naukowych z zakresu prawa w wymiarze co najmniej dziesięciu lat,
- 3) ma doświadczenie w wykonywaniu zawodu adwokata, w tym w sprawach reprezentacji przed sądem i/ lub ochrony przed odpowiedzialnością karną w wymiarze co najmniej dziesięciu lat,
- 4) posiada doświadczenie w zakresie prowadzenia działalności zawodowej zgodnie z wymaganiami określonymi w pkt 1, 2, 3 – ustawy O sędownictwie i statusie sędziów w wymiarze w wymiarze co najmniej dziesięciu lat¹⁷.

Ważną gwarancją niezawisłości sędziego na Ukrainie jest to, że po reformie sądownictwa sędzia zajmuje stanowisko dożywotnio. Przed reformą, zgodnie z Konstytucją Ukrainy, po raz pierwszy sędzia mógł być powołany na stanowisko przez Prezydenta Ukrainy tylko na okres pięciu lat. Dopiero po zakończeniu tego okresu parlament rozważał kwestię ewentualnego przedłużenia uprawnień sędziego na czas nieokreślony.

Sędzia nie może należeć do partii politycznych, związków zawodowych, uczestniczyć w żadnej działalności politycznej, a także nie może mieć mandatu przedstawicielskiego, posiadać żadnych innych płatnych

16 Konstytucja Ukrainy.

17 Ustawa Ukrainy z dn. 2 czerwca 2016 r.

stanowisk, wykonywać innych płatnych prac z wyjątkiem pracy naukowej, dydaktycznej lub twórczej¹⁸.

Mianowanie na stanowisko sędziego to kompetencja Prezydenta Ukrainy, realizowana po złożeniu wniosku przez Wyższą Radę Sprawiedliwości zgodnie z procedurą uregulowaną w ustawie. Mianowanie na stanowisko sędziego odbywa się w trybie konkursowym, z wyjątkiem przypadków określonych w ustawie¹⁹.

Prezesa Sądu Najwyższego wybiera i odwołuje przez tajne głosowanie Plenum (Zgromadzenie Ogólne Sądu Najwyższego) zgodnie z procedurą ustanowioną w ustawie. Prezes Sądu Najwyższego wybierany jest spośród sędziów Sądu Najwyższego na okres czterech lat z prawem do pełnienia tej funkcji przez nie więcej niż dwie kolejne kadencje²⁰.

Z kolei Sądem Kasacyjnym kieruje jego przewodniczący, który wybierany jest w tajnym głosowaniu na posiedzeniu sędziów właściwego sądu kasacyjnego spośród sędziów tego sądu. Podobnie jak i Prezes Sądu Najwyższego, przewodniczący Sądu Kasacyjnego wybierany jest na okres czterech lat z prawem do zajmowania urzędu przewodniczącego sądu kasacyjnego przez nie więcej niż dwie kolejne kadencje²¹.

Wielka Izba Sądu Najwyższego jest stałą instytucją kolegiąlną Sądu Najwyższego, która składa się z dwudziestu jeden sędziów Sądu Najwyższego. Wielka Izba Sądu Najwyższego:

- 1) w przypadkach określonych w ustawie dokonuje kontroli sądowej w sprawie kasacji w celu zapewnienia jednolitego stosowania prawa przez sądy,
- 2) działa jako sąd instancji apelacyjnej w sprawach rozpatrywanych przez Sąd Najwyższy jako sąd pierwszej instancji,
- 3) analizuje statystyki sądowe i bada praktykę sądową, dokonuje uogólnienie orzecznictwa (praktyki sądowej),
- 4) wykonuje inne uprawnienia, określone w ustawie.

Sędziowie Sądu Najwyższego są wybierani do Wielkiej Izby przez zgromadzenia sędziów odpowiednich sądów kasacyjnych spośród sędziów tych sądów. Każdy sąd kasacyjny w składzie Sądu Najwyższego

18 Konstytucja Ukrainy, art. 127.

19 Konstytucja Ukrainy, art. 128.

20 Ustawa Ukrainy z dn. 2 czerwca 2016 r., art. 40.

21 Ustawa Ukrainy z dn. 2 czerwca 2016 r., art. 42.

wybiera pięciu sędziów Wielkiej Izby Sądu Najwyższego. W skład Wielkiej Izby Sądu Najwyższego wchodzi również Prezes Sądu Najwyższego *ex officio*²².

Wszyscy sędziowie Sądu Najwyższego tworzą Zgromadzenie Ogólne Sądu Najwyższego. W posiedzeniach plenarnych tego organu mogą uczestniczyć przedstawiciele rządu, środowisk akademickich, organizacji pozarządowych, mediów i inne osoby²³.

W Sądzie Najwyższym utworzona została także Rada Naukowa i Konsultacyjna, która składa się z wysoko wykwalifikowanych specjalistów w dziedzinie prawa i zajmuje się przygotowaniem opracowań naukowych dotyczących działalności Sądu Najwyższego. Sąd Najwyższy ma własny organ publikacyjny²⁴.

Sędzią Wyższego Trybunału Własności Intelektualnej może być osoba, która spełnia wymagania dla kandydatów na sędziów, zgodnie z oceną kwalifikacji potwierdziła zdolność do wymierzania sprawiedliwości w Wyższym Trybunale Własności Intelektualnej i spełnia jeden z następujących warunków:

- 1) co najmniej trzy lata pracowała jako sędzia,
- 2) ma doświadczenie w zawodowej działalności przedstawiciela do spraw własności intelektualnej (rzecznika patentowego) od co najmniej pięciu lat,
- 3) ma doświadczenie w działalności zawodowej adwokata i praktykę w zakresie reprezentowania przed sądem klientów w sprawach dotyczących ochrony praw własności intelektualnej od co najmniej pięciu lat,
- 4) posiada doświadczenie w zakresie działalności zawodowej w dziedzinie prawa w wymiarze co najmniej pięciu lat²⁵.

Z kolei sędzią Wyższego Trybunału Antykorupcyjnego może być osoba, która spełnia wymagania dla kandydatów na stanowisko sędziego, zgodnie z wynikami oceny kwalifikacyjnej potwierdziła zdolność do wymierzania sprawiedliwości w Wyższym Trybunale Antykorupcyjnym, a także spełnia inne wymagania ustanowione ustawą²⁶.

22 Ustawa Ukrainy z dn. 2 czerwca 2016 r., art. 45.

23 Ustawa Ukrainy z dn. 2 czerwca 2016 r., art. 46.

24 Ustawa Ukrainy z dn. 2 czerwca 2016 r., art. 47.

25 Ustawa Ukrainy z dn. 2 czerwca 2016 r., art. 33.

26 Ustawa Ukrainy z dn. 2 czerwca 2016 r., art. 33.

5. W jaki sposób zmieniła się praca Wyższej Rady Sprawiedliwości i Wyższej Komisji Kwalifikacyjnej Sędziów Ukrainy?

Przede wszystkim należy zauważyć, że Wyższa Rada Sprawiedliwości i Wyższa Komisja Kwalifikacyjna są organami władzy sądowniczej (administracji sądowej)²⁷.

Wyższa Rada Sprawiedliwości chroni niezawisłość sędziów i tworzy sądownictwo. W szczególności:

- 1) składa wnioski o powołanie sędziego na stanowisko,
- 2) podejmuje decyzję w sprawie naruszenia przez sędziego lub prokuratora wymogów wynikających z zasad dopuszczalności zajmowania stanowiska sędziego,
- 3) rozpatruje skargi na decyzje właściwego organu o wszczęciu postępowania dyscyplinarnego przeciwko sędziemu lub prokuratorowi,
- 4) decyduje o odwołaniu sędziego z urzędu,
- 5) udziela zgody na zatrzymanie sędziego lub jego pobyt w areszcie,
- 6) podejmuje decyzję o czasowym zawieszeniu sędziego w czynnościach służbowych,
- 7) podejmuje środki w celu zapewnienia niezawisłości sędziów,
- 8) decyduje o przeniesieniu sędziego z jednego sądu do innego,
- 9) wykonuje inne kompetencje, określone w Konstytucji i ustawach Ukrainy²⁸.

Wyższa Rada Sprawiedliwości składa się z dwudziestu jeden członków, z których dziesięć wybiera Kongres Sędziów Ukrainy spośród sędziów lub emerytowanych sędziów (wcześniej wybierano w ten sposób tylko trzy osoby), dwóch – Prezydent Ukrainy (przed reformą powoływał trzy osoby), dwóch – Parlament (Najwyższa Rada Ukrainy; wcześniej były to trzy osoby), dwóch – Kongres Adwokatów Ukrainy (przed reformą – trzy osoby), dwóch – Ogólnoukraińska Konferencja Prokuratorów (wcześniej były to dwie osoby oraz prokurator Generalny *ex officio*) oraz dwóch kolejnych – Kongres Przedstawicieli Wyższych

27 Ustawa Ukrainy z dn. 21 grudnia 2016 r., art. 1; zob. także oficjalna strona internetowa Wyższej Rady Sprawiedliwości Ukrainy, Rozdział Ustawodawstwo, Akty prawne, Regulamin Wyższej Rady Sprawiedliwości Ukrainy, zatwierdzony decyzją Rady z dn. 24 stycznia 2017 r., nr 52/0/15-17, < http://www.vru.gov.ua/legislative_acts/28 >, dostęp: 15 czerwca 2019 r.

28 Konstytucja Ukrainy, art. 131.

Uczelni i Instytucji Naukowych (wcześniej były to trzy osoby). Prezes Sądu Najwyższego jest członkiem Wyższej Rady Sprawiedliwości *ex officio*. Przed reformą członkiem Wyższej Rady Sprawiedliwości był również Minister Sprawiedliwości²⁹.

Kadencja wybranych (mianowanych) członków Wyższej Rady Sprawiedliwości trwa cztery lata. Jedna i ta sama osoba nie może pełnić funkcji członka Wyższej Rady Sprawiedliwości przez dwie kolejne kadencje. Członek Wyższej Rady Sprawiedliwości powinien być prawnikiem i spełniać kryterium neutralności politycznej³⁰.

Wyższa Komisja Kwalifikacyjna przeprowadza również konkursy i ocenę kwalifikacyjną sędziów³¹. Do składu Wyższej Komisji Kwalifikacyjnej Sędziów Ukrainy wybiera się (mianuje) szesnastu członków, którzy są obywatelami Ukrainy, mają wyższe wykształcenie prawnicze i doświadczenie w zakresie działalności zawodowej w dziedzinie prawa nie krótsze niż piętnaście lat³².

Do Wyższej Komisji Kwalifikacyjnej wybieranych (mianowanych) jest:

- 1) przez Kongres Sędziów Ukrainy – ośmiu członków Komisji spośród sędziów, którzy mają doświadczenie w pracy sędziego w wymiarze co najmniej dziesięciu lat, lub emerytowanych sędziów (przed reformą wybierano sześciu sędziów w ramach tej kategorii),
- 2) przez Kongres Przedstawicieli Uczelni Wyższych oraz Instytucji Naukowych – dwóch członków Komisji (w tym zakresie nic się nie zmieniło),
- 3) przez Kongres Adwokatów Ukrainy – dwóch członków Komisji (wcześniej w ogóle nie było reprezentantów adwokatury w tym organie),
- 4) przez Rzecznika Praw Obywatelskich Rady Najwyższej Ukrainy – dwóch członków Komisji spośród osób, które nie są sędziami (przed reformą – w ramach tej kategorii członków wybierano jedną osobę),

29 Konstytucja Ukrainy, art. 131; zob. także oficjalna strona internetowa Wyższej Rady Sprawiedliwości Ukrainy, Skład Wyższej Rady Sprawiedliwości, < http://www.vru.gov.ua/cc_mem/5 >, dostęp: 15 czerwca 2019 r.

30 Ustawa Ukrainy z dn. 21 grudnia 2016 r., rozdz. 2, art. 5.

31 Oficjalna strona internetowa Wyższej Komisji Kwalifikacyjnej Sędziów Ukrainy, Rozdział O Komisji, Regulamin Wyższej Komisji Kwalifikacyjnej Sędziów Ukrainy, zatwierdzony decyzją Komisji z dn. 13 października 2016 r., nr 81/3n-16, < <https://vkksu.gov.ua/userfiles/doc/reglament11012019.pdf> >, dostęp: 15 czerwca 2019 r.

32 Ustawa Ukrainy z dn. 2 czerwca 2016 r., art. 94.

5) przez Przewodniczącą Państwowej Administracji Sądowej Ukrainy – dwóch członków Komisji spośród osób, które nie są sędziami (wcześniej wybierano jedną osobę).

Oprócz tego przed reformą członkiem Wyższej Komisji Kwalifikacyjnej sędziów był także Minister Sprawiedliwości *ex officio*³³.

Kadencja członków Wyższej Komisji Kwalifikacyjnej sędziów Ukrainy trwa cztery lata od daty wyboru (mianowania). Jedna i ta sama osoba nie może zasiadać w tym organie przez dwie kolejne kadencje³⁴.

Przed reformą dyskusji o takiej niezależności nie było z wielu powodów. Przede wszystkim członkowie Wyższej Rady Sprawiedliwości i Wyższej Komisji Kwalifikacyjnej mogli łączyć pracę w organach państwowych, organach samorządowych i mieć status zastępcy. To nieuchronnie prowadziło do konfliktu interesów. Towarzyszyły temu nieprzejrzyste procedury wyboru kandydatów do organów administracji sądowej, brak konkurencji i jasnych zasad selekcji. Ponadto organy te były zdominowane przez przedstawicieli władzy wykonawczej i ustawodawczej, co spowodowało polityczną zależność sądownictwa.

Warto zauważyć, że przed omawianą reformą sądownictwa Rada Europy i Europejski Trybunał Praw Człowieka (ETPC) wielokrotnie wskazywały, że na Ukrainie występują systemowe problemy z zagwarantowaniem niezależności wymiaru sprawiedliwości. Podstawą do odwołania sędziego ze stanowiska mogło być np. sprzeniewierzenie się złożonemu ślubowaniu. Jednocześnie żaden akt prawny nie definiował tego pojęcia. W rezultacie wielu sędziów zostało odwołanych na podstawie tej właśnie przesłanki, w tym również w ten sposób odsunięto od orzekania sędziów Sądu Najwyższego. Niektórzy z nich złożyli skargi do ETPC i wygrali sprawę (zob. orzeczenie ETPC wydane w sprawie *Oleksandr Wołkow przeciwko Ukrainie*³⁵). Obecnie ta przesłanka odwołania sędziego ze stanowiska już nie obowiązuje.

33 Ustawa Ukrainy z dn. 2 czerwca 2016 r., art. 94; zob. także oficjalna strona internetowa Wyższej Komisji Kwalifikacyjnej Sędziów Ukrainy, Rozdział O Komisji, Skład Wyższej Komisji Kwalifikacyjnej Sędziów, < <https://vkksu.gov.ua/ua/about/sklad-komisii/> >, dostęp: 15 czerwca 2019 r.

34 Ustawa Ukrainy z dn. 2 czerwca 2016 r., art. 94.

35 Wyrok ETPC w sprawie *Oleksandr Wołkow przeciwko Ukrainie* z 9 stycznia 2013 r., skarga nr 21722/11, oficjalna strona internetowa Trybunału Konstytucyjnego Polski,

Po reformie członkowie Wyższej Rady Sprawiedliwości i Wyższej Komisji Kwalifikacyjnej nie mogą pracować w organach państwowych lub organach samorządowych. Nie mogą oni również wykonywać żadnej innej płatnej pracy. Nieefektywne i niejasne procedury zostały zastąpione przez otwarty konkurs, a lista kandydatów na stanowiska sędziowskie stała się publicznie dostępna. W ten sposób zapewniona została realizacja trzech głównych zasad selekcji – transparentności, publiczności i neutralności politycznej³⁶.

Ponadto Wyższa Rada Sprawiedliwości i Wyższa Komisja Kwalifikacyjna składają się obecnie w znacznej mierze z sędziów wybranych przez innych sędziów. Jest to zgodne z wymogami Rady Europy dotyczącymi zarządzania sądownictwem.

W rezultacie reformy politycy nie mogą już wpływać na proces powoływania sędziów. W ten sposób zagwarantowano niezależność sądownictwa od presji zewnętrznej. W dużej mierze dzięki reformie Wyższej Rady Sprawiedliwości i Wyższej Komisji Kwalifikacyjnej sędziów Ukrainy możliwe było utworzenie nowego Sądu Najwyższego.

6. Powstanie nowego Sądu Najwyższego Ukrainy

Zmiany dokonane w Konstytucji Ukrainy i ustawie O sądownictwie i statusie sędziów oznaczały nie tylko restrukturyzację systemu sądownictwa, ale także zmianę roli Sądu Najwyższego w tym systemie.

Po raz pierwszy odbył się otwarty niezależny konkurs, w wyniku którego wyłoniono nowych sędziów SN. Konkurs rozpoczął się w listopadzie 2016 r. i trwał 9 miesięcy. W selekcji mogli wziąć udział nie tylko sędziowie, ale także adwokaci i naukowcy. Początkowo zarejestrowano 1436 kandydatów. 846 z nich złożyło dokumenty wymagane w procedurze konkursowej. Z tej grupy 381 osób osiągnęło końcowy etap konkursu, zaś pozytywnie egzamin złożyło 120 osób. W wyniku konkursu powołano 118 nowych sędziów³⁷.

Rozdział Publikacje, Orzeczenia ETPC, < http://trybunal.gov.pl/uploads/media/WOLKOW_przeciwno_UKRAINIE__skarga_nr_21722_11___wyrok_z_9_stycznia_2013_r..pdf >, dostęp: 15 czerwca 2019 r.

36 *Reforma sądownictwa...*

37 *Reforma sądownictwa...*

Prezesem Sądu Najwyższego po raz pierwszy w historii Ukrainy została kobieta – Walentina Daniszewska.

Obecnie na Ukrainie obserwowany jest drugi proces wyboru sędziów do Sądu Najwyższego. Do obsadzenia pozostaje 78 wolnych stanowisk sędziowskich.

Jak zauważył Regi Bryi, specjalny przedstawiciel Sekretarza Generalnego Rady Europy na Ukrainie: „proces oceny kandydatów odbywał się zgodnie z istniejącymi standardami europejskimi, zaś silny nacisk został położony na znajomość Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, a także orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka”³⁸.

Proces powołania nowego Sądu Najwyższego zakończył się 15 grudnia 2017 r. W tym dniu sąd rozpoczął pracę w składzie stu piętnastu nowych sędziów, wśród których byli nie tylko sędziowie, ale także adwokaci i naukowcy. Później powołano jeszcze trzech sędziów. Tak więc nowy Sąd Najwyższy obecnie liczy 118 nowych sędziów, w tym byłych sędziów – 89 osób, adwokatów – 9 osób, prawników, naukowców – 16 osób i osób z doświadczeniem w zakresie działalności zawodowej w dziedzinie prawa – 4. Wśród sędziów 53 osoby stanowią kobiety, a 65 – mężczyźni³⁹.

Należy zauważyć, że w wyniku reformy limit wieku został podniesiony, natomiast wymagania dotyczące zawodowego poziomu sędziów zostały zastrzeżone. Przed reformą sędzią mogła zostać osoba, która skończyła 25 lat – prawie natychmiast po zakończeniu studiów. W ten sposób o ważnych sprawach obywateli orzekały osoby bez doświadczenia życiowego i zawodowego. Dzisiaj, po reformie, kandydat na sędziego musi być w wieku od 30 do 65 lat.

Ponadto bardzo ważnym elementem reformy było poddanie wszystkich kandydatów na sędziów ocenie kwalifikacyjnej na podstawie kryteriów kompetencji, etyki zawodowej i uczciwości. Wszyscy sędziowie Ukrainy, bez wyjątku, muszą zdać egzamin kwalifikacyjny, który

38 Oficjalna strona internetowa jedynej krajowej agencji informacyjnej Ukrainy „UKRINFORM”, Rozdział Polityka, wywiad z specjalnym przedstawicielem Sekretarza Generalnego Rady Europy na Ukrainie Regi Bryi'em w dniu 2 sierpnia 2017 r., < <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/2277688-rezi-brija-specialnij-predstavnik-generalnogo-sekretara-radi-evropi-v-ukraini.html> >, dostęp: 15 czerwca 2019 r.

39 Oficjalny portal internetowy władzy sądowej Ukrainy, Rozdział Władza sądowa, Sąd Najwyższy, O Sądzie Najwyższym, Korpus sądowy, < https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/sud_korpus/ >, dostęp: 15 czerwca 2019 r.

obejmuje konieczność rozwiązania pisemnych testów i zadań praktycznych, mających na celu ustalenie poziomu wiedzy, umiejętności praktycznych i umiejętności w zakresie stosowania prawa, a także prowadzenia sesji sądowej. Częścią procesu rekrutacji jest również test psychologiczny, analiza dokumentacji przedłożonej przez sędziego (*dossier sędziego*), a także rozmowa z członkami Wyższej Komisji Kwalifikacyjnej Sędziów Ukrainy. Rezygnacja sędziego z oceny kwalifikacyjnej lub podanie nieprawdy w deklaracji pociąga za sobą odwołanie ze stanowiska⁴⁰.

Egzamin kwalifikacyjny jest przeprowadzany przez Wyższą Komisję Kwalifikacyjną Sędziów w specjalnie do tego celu wyposażonym pomieszczeniu. Przebieg egzaminu kwalifikacyjnego jest utrwalany za pomocą technicznych środków nagrywania wideo i audio. Na każdym etapie i podczas oceny wyników mogą być obecne wszystkie zainteresowane osoby, w szczególności przedstawiciele mediów, profesjonalne organizacje prawników, a także organizacje praw człowieka⁴¹.

Kryteria kwalifikacji to:

- 1) kompetencje (zawodowe, osobiste, społeczne itd.),
- 2) etyka zawodowa,
- 3) uczciwość.

Informacja o wynikach egzaminu kwalifikacyjnego i pozycji kandydata na stanowisko sędziego na liście rankingowej jest podawana do wiadomości publicznej na oficjalnej stronie internetowej Wyższej Komisji Kwalifikacyjnej Sędziów. Procedura egzaminacyjna oraz metody oceny kandydatów są określone w regulaminie zatwierdzonym przez Wyższą Komisję Kwalifikacyjną Sędziów. Wyniki egzaminu kwalifikacyjnego są ważne przez trzy lata od daty zdania egzaminu⁴². Przyjęto również Regulamin przeprowadzania konkursów na wolne stanowiska sędziego⁴³.

40 Ustawa Ukrainy z dn. 2 czerwca 2016 r., rozdz. IV.

41 Ustawa Ukrainy z dn. 2 czerwca 2016 r., rozdz. IV, art. 72, art. 78.

42 Oficjalna strona internetowa Wyższej Komisji Kwalifikacyjnej Sędziów Ukrainy, Rozdział Ocena, Dokumenty, Procedura i metodologia oceny kwalifikacyjnej, wskaźniki zgodności z kryteriami oceny kwalifikacji oraz sposoby ich ustalania, zatwierdzone decyzją Komisji w dniu 3 listopada 2016 r., nr 143/3П-16, z późniejszymi zmianami z dn. 13 lutego 2018 r., nr 0/3П-18, < <https://vkksu.gov.ua/ua/ociniuwannia-suddiw/dokumentii/> >, dostęp: 15 czerwca 2019 r.

43 Oficjalna strona internetowa Wyższej Komisji Kwalifikacyjnej Sędziów Ukrainy, Rozdział Konkurs na wolne stanowiska sędziów, Dokumenty, Regulamin dotyczący przeprowadzania

Jeśli osoba uzyskała mniej niż 75 procent maksymalnie możliwej liczby punktów egzaminu kwalifikacyjnego uważa się, że nie zdała tego egzaminu. Taka osoba może zostać ponownie dopuszczona do egzaminu nie wcześniej niż za rok. Osoba, która nie zdała ponownego egzaminu kwalifikacyjnego może być dopuszczona do następnego egzaminu nie wcześniej niż za dwa lata⁴⁴.

Wyższa Komisja Kwalifikacyjna Sędziów Ukrainy na posiedzeniu plenarnym może dokonać weryfikacji (przeгляду) decyzji podjętych przez izbę lub kolegium, dotyczących wyników praktycznego zadania wykonanego przez uczestnika egzaminu⁴⁵.

7. Społeczna Rada Uczciwości

Kolejną innowacją reformy było utworzenie tzw. Społecznej Rady Uczciwości w celu wspierania Wyższej Komisji Kwalifikacyjnej sędziów przy ustalaniu, czy sędzia (kandydat na stanowisko sędziego) spełnia kryteria etyki zawodowej i uczciwości. Społeczna Rada Uczciwości składa się z dwudziestu członków⁴⁶. W 2016 r. Rada uchwaliła swój Regulamin⁴⁷.

Jeżeli Społeczna Rada Uczciwości w swojej opinii stwierdzi, że kandydat na stanowisko sędziego nie spełnia kryteriów etyki zawodowej i uczciwości, to Wyższa Komisja Kwalifikacyjna sędziów może zdecydować o potwierdzeniu zdolności takiego sędziego do wymierzania sprawiedliwości w odpowiednim sądzie, jeśli decyzja w tej sprawie jest popierana poprzez co najmniej 11 jej członków⁴⁸. Jednak opinie Rady mają wyłącznie charakter doradczy.

konkursu na zajęcie wolnego stanowiska sędziego, zatwierdzony decyzją Komisji w dniu 2 listopada 2016 r., nr 141/3п-16, < https://vkksu.gov.ua/userfiles/doc/provedennia_konkursu.pdf >, dostęp: 15 czerwca 2019 r.

44 Ustawa Ukrainy z dn. 2 czerwca 2016 r., rozdz. IV, art. 78.

45 Ustawa Ukrainy z dn. 2 czerwca 2016 r., art. 85.

46 Ustawa Ukrainy z dn. 2 czerwca 2016 r., rozdz. IV, art. 87; zob. także Oficjalna strona internetowa Społecznej Rady Uczciwości, < <https://grd.gov.ua/about/page> >, dostęp: 15 czerwca 2019 r.

47 Oficjalna strona internetowa Społecznej Rady Uczciwości, Rozdział Dokumenty normatywne Rady, Regulamin Społecznej Rady Uczciwości, zatwierdzony decyzją Społecznej Rady w dniu 23 listopada 2016 r., nr 1/206, < https://grd.gov.ua/data/files/docs/Reglament%20GRD_vid%2021.01.2018.pdf >, dostęp: 15 czerwca 2019 r.

48 Ustawa Ukrainy z dn. 2 czerwca 2016 r., art. 88.

Obecnie na Ukrainie toczy się dyskusja na temat potrzeby przyjęcia na poziomie legislacyjnym szczegółowego regulaminu, dotyczącego działalności Społecznej Rady Uczciwości, którego celem byłoby określenie jaśniejszych i bardziej precyzyjnych kryteriów wyboru członków tej Rady, a także procedury jej działania.

Artykuł 87 ustawy O sądownictwie i statusie sędziów stanowi, że członkami Społecznej Rady Uczciwości mogą być przedstawiciele stowarzyszeń praw człowieka, naukowcy, prawnicy, adwokaci, dziennikarze, którzy są uznanymi ekspertami w swojej dziedzinie, mają wysoką reputację zawodową i spełniają kryteria neutralności politycznej i uczciwości⁴⁹.

W szczególności nie mogą być członkami Społecznej Rady Uczciwości osoby, które w ciągu ostatnich pięciu lat pracowały w prokuraturze, Ministerstwie Spraw Wewnętrznych Ukrainy, policji, innych organach ścigania, policji podatkowej, Służbie Bezpieczeństwa Ukrainy, organach celnych, Krajowym Biurze Antykorupcyjnym Ukrainy, Narodowej Agencji ds. Zapobiegania Korupcji; osoby, które były w służbie publicznej przez ostatnie pięć lat; osoby będące sędziami lub sędziami emerytowanymi etc.⁵⁰

Społeczna Rada Uczciwości prowadzi swoją działalność w czterech panelach, z których każdy składa się z pięciu członków Rady.

Jeśli chodzi o funkcje, to Społeczna Rada Uczciwości:

- 1) zbiera, weryfikuje i analizuje informacje dotyczące sędziego (kandydata na stanowisko sędziego),
- 2) przekazuje Wyższej Komisji Kwalifikacyjnej Sędziów Ukrainy informacje dotyczące takiego sędziego,
- 3) przedstawia, jeśli istnieją odpowiednie podstawy, Wyższej Komisji Kwalifikacyjnej wnioski dotyczące niespełnienia przez sędziego kryteriów etyki zawodowej i uczciwości, który jest dołączony do *dossier* kandydata na stanowisko sędziego lub do dokumentacji sędziego,
- 4) deleguje upoważnionego przedstawiciela do udziału w sesji Wyższej Komisji Kwalifikacyjnej Sędziów w sprawie kwalifikacyjnej oceny sędziego,

49 Ustawa Ukrainy z dn. 2 czerwca 2016 r., art. 87.

50 Ustawa Ukrainy z dn. 2 czerwca 2016 r., art. 87.

5) ma prawo stworzyć portal informacyjny do zbierania informacji o etyce zawodowej i uczciwości sędziów oraz kandydatów na stanowisko sędziego⁵¹.

W celu wykonywania odpowiednich uprawnień członkom Społecznej Rady Uczciwości przyznaje się prawo do bezpłatnego i pełnego dostępu do otwartych rejestrów państwowych⁵².

Członek Społecznej Rady Uczciwości musi odmówić udziału w rozpatrywaniu sprawy w przedmiocie stwierdzenia, że sędzia nie spełnia kryteriów etyki zawodowej i uczciwości w następujących przypadkach:

- 1) jeżeli on jest w przyjacielskiej lub innej osobistej relacji z sędzią lub kandydatem na stanowisko sędziego,
- 2) jeżeli jest zaangażowany w sprawy rozpatrywane lub rozpatrzone przez takiego sędziego,
- 3) w razie innego konfliktu interesów lub wystąpienia okoliczności, które budzą wątpliwości co do bezstronności członka Rady⁵³.

Członkowie Społecznej Rady Uczciwości powoływani są na posiedzeniu przedstawicieli stowarzyszeń społecznych na okres dwóch lat i mogą zostać ponownie mianowani.

Posiedzenia przedstawicieli stowarzyszeń społecznych są zwoływane przez Przewodniczącego Wyższej Komisji Kwalifikacyjnej Sędziów Ukrainy. Ogłoszenia o zwołaniu posiedzeń publikowane są na oficjalnej stronie internetowej Komisji.

W posiedzeniach przedstawicieli stowarzyszeń społecznych biorą udział organizacje społeczne lub związki społeczne, które w ciągu co najmniej ostatnich dwóch lat poprzedzających dzień spotkania podejmują działania mające na celu zwalczanie korupcji, ochronę praw człowieka, wspieranie reform instytucjonalnych, w tym realizację projektów w tych obszarach.

W posiedzeniach przedstawicieli stowarzyszeń społecznych nie mogą brać udziału organizacje społeczne czy związki społeczne, które działały lub prowadzą działalność z udziałem międzynarodowej pomocy technicznej, której ofiarodawcami są organy władzy publicznej, organy

51 Ustawa Ukrainy z dn. 2 czerwca 2016 r., art. 87.

52 Ustawa Ukrainy z dn. 2 czerwca 2016 r., art. 87.

53 Ustawa Ukrainy z dn. 2 czerwca 2016 r., art. 87.

samorządu terytorialnego, instytucje, organizacje lub przedsiębiorstwa kraju, który jest uznany decyzją Radą Najwyższą Ukrainy za agresora lub zostały sfinansowane przez nich⁵⁴.

W kwestii zgodności stowarzyszenia społecznego z wymogami uczestnictwa w posiedzeniach przedstawicieli organizacji społecznych decyduje Wyższa Komisja Kwalifikacyjna Sędziów w terminie dziesięciu dni od daty otrzymania wniosku i dołączonych do niego dokumentów.

Lista stowarzyszeń, które spełniają wymagania dotyczące udziału w posiedzeniach przedstawicieli stowarzyszeń społecznych, kopie złożonych przez nie dokumentów oraz listę kandydatów do składu Społecznej Rady Uczciwości publikowane są na oficjalnej stronie internetowej Wyższej Komisji Kwalifikacyjnej Sędziów Ukrainy.

Posiedzenia przedstawicieli stowarzyszeń społecznych uznaje się za ważne pod warunkiem, że bierze w nich udział co najmniej pięć stowarzyszeń społecznych⁵⁵. Posiedzenia przedstawicieli stowarzyszeń społecznych są jawne. Procedura odbycia posiedzenia jest określona decyzją zgromadzenia.

Społeczna Rada Uczciwości jest uznawana za zdolną do działania pod warunkiem, że co najmniej dziesięciu jej członków zostanie powołanych⁵⁶.

W ramach swojej działalności w 2018 r. Społeczna Rada Uczciwości opublikowała Uogólnienie działalności Społecznej Rady Uczciwości w zakresie analizy zgodności z kryteriami etyki zawodowej i uczciwości kandydatów na stanowiska sędziów Sądu Najwyższego (w ramach konkursu, który odbył się od 7 listopada 2016 do 9 listopada 2017)⁵⁷. W szczególności w opracowaniu tym wskazano różne kryteria (niezależność, bezstronność, uczciwość i nieprzekupność, standardy etyczne, kompetencje i staranność), wskaźniki pozwalające na stwierdzenie niespełnienia tych kryteriów oraz kandydatów, którzy nie spełnili odpowiednie kryteria.

54 Ustawa Ukrainy z dn. 2 czerwca 2016 r., art. 87.

55 Ustawa Ukrainy z dn. 2 czerwca 2016 r., art. 87 pkt 17.

56 Ustawa Ukrainy z dn. 2 czerwca 2016 r., art. 87 pkt 19.

57 Oficjalna strona internetowa Społecznej Rady Uczciwości, Rozdział Dokumenty normatywne Rady, Uogólnienie działalności Społecznej Rady Uczciwości w zakresie analizy zgodności z kryteriami etyki zawodowej i uczciwości kandydatów na stanowiska sędziów Sądu Najwyższego (w ramach konkursu, który odbył się w dniach od 7 listopada 2016 do 9 listopada 2017 r.), Kijów 2018, s. 1–26, < https://grd.gov.ua/data/files/%D0%904_4_2.pdf >, dostęp: 15 czerwca 2019 r.

Ponadto w dniu 11 stycznia 2019 r. decyzją Społecznej Rady Uczciwości zostały zatwierdzone Wskaźniki określające niezgodność sędziów (kandydatów na stanowisko sędziego) z kryteriami uczciwości i etyki zawodowej⁵⁸. Ten dokument opiera się na najlepszych międzynarodowych praktykach w dziedzinie uczciwości sądownictwa i etyki zawodowej, które są zawarte w Zbiorze zasad postępowania sędziów z Bangalore, zaleceniach Komitetu Ministrów Rady Europy, wnioskach Komisji Weneckiej i Rady Konsultacyjnej Sędziów Europejskich, a także bierze pod uwagę postanowienia Kodeksu Etyki Sądowej, Zasad Społecznej Rady Ekspertów Międzynarodowych w sprawie oceny uczciwości, wiedzy i umiejętności praktycznych kandydatów na stanowiska sędziów Wyższego Trybunału Antykorupcyjnego. Wskaźniki są również oparte na wcześniejszej praktyce Społecznej Rady Uczciwości i uwzględniają wyniki ich uzgadniania z Wyższą Komisją Kwalifikacyjną Sędziów Ukrainy. Treść dokumentu uwzględnia poglądy ekspertów Rady Europy, Unii Europejskiej oraz programu USAID „Nowe sądownictwo”⁵⁹.

Ważne jest jednak, że ta lista szczególnych wskaźników ma charakter orientacyjny i nie może być interpretowana jako wyczerpująca. Lista wskaźników zostanie uzupełniona podczas prac Społecznej Rady Uczciwości, która z kolei będzie opierać się na praktyce Społecznej Rady Ekspertów Międzynarodowych. Tak więc dokument określa następujące kryteria: niezależność, bezstronność, uczciwość i nieprzekupność, standardy etyczne, równość i staranność⁶⁰.

58 Oficjalna strona internetowa Społecznej Rady Uczciwości, Rozdział Dokumenty normatywne Rady, Wskaźniki określające niezgodność sędziów (kandydatów na stanowisko sędziego) z kryteriami uczciwości i etyki zawodowej, zatwierdzone decyzją Społecznej Rady w dniu 11 stycznia 2019 r., < https://grd.gov.ua/data/files/docs/indikatory_%2011.01.2019.pdf >, dostęp: 15 czerwca 2019 r.

59 Oficjalna strona internetowa Społecznej Rady Uczciwości, Rozdział Dokumenty normatywne Rady, Wskaźniki określające niezgodność sędziów (kandydatów na stanowisko sędziego) z kryteriami uczciwości i etyki zawodowej, zatwierdzone decyzją Społecznej Rady w dniu 11 stycznia 2019 r., s. 1, < https://grd.gov.ua/data/files/docs/indikatory_%2011.01.2019.pdf >, dostęp: 15 czerwca 2019 r.

60 Oficjalna strona internetowa Społecznej Rady Uczciwości, Rozdział Dokumenty normatywne Rady, Wskaźniki określające niezgodność sędziów (kandydatów na stanowisko sędziego) z kryteriami uczciwości i etyki zawodowej, zatwierdzone decyzją Społecznej Rady w dniu 11 stycznia 2019 r., s. 1, < https://grd.gov.ua/data/files/docs/indikatory_%2011.01.2019.pdf >, dostęp: 15 czerwca 2019 r.

Wśród wskaźników nieprzestrzegania kryteriów uczciwości i nieprzekupności sędziego można wyodrębnić w szczególności: zgłoszenie nieprawdziwych (w tym niepełnych) informacji w deklaracjach; istnienie konfliktu interesów i (lub) niestosowanie innych środków, aby temu zapobiec; brak zgłoszenia ingerencji w działalność zawodową podczas wymierzania sprawiedliwości przez sędziego; arbitralne ustanawianie ograniczeń w korzystaniu z prawa do pokojowych zgromadzeń, co zniwelowało realizację wolności pokojowego zgromadzania się, na przykład, nieograniczonej liczby osób i (lub) przez długi czas i (lub) w nieograniczonym miejscu; udział w wydaniu orzeczenia sądowego; udział w przyjęciu decyzji, która spowodowała szkodę w dziedzinie kulturowym lub znaczne ryzyko zaistnienia takiej szkody; stosowanie wątpliwych sposobów nabywania nieruchomości na własność, ustalania pewnych faktów prawnych, uchylania się od opodatkowania itp.; wydanie lub opublikowanie orzeczeń sądowych lub ich kopii bez faktycznego rozpatrzenia sprawy (kwestii) wymaganej przez ustawę; udział w nadużyciach proceduralnych uprawnień lub praw, niezależnie od tego, czy nadużycia zostały stwierdzone przez sąd; odmowa wyjaśnienia oraz unikanie odpowiedzi w celu zaprzeczenia informacji dotyczącej sędziego, która jest istotna z punktu widzenia interesu publicznego i ma znaczący wpływ na autorytet sądownictwa czy dokonanie jakichkolwiek innych działań przez sędziego, które negatywnie wpływają na autorytet wymiaru sprawiedliwości oraz niepodjęcie wysiłków w celu wyeliminowania negatywnych skutków tych działań; dopuszczenie się zachowania, które doprowadziło do poważnych naruszeń zasad procesu i (lub) naruszenia podstawowych praw i wolności (wskaźnikiem tego mogą być orzeczenia ETPC, decyzje wyższych władz, odrębne decyzje, postępowanie dyscyplinarne, oczywiste naruszenia). Na przykład:

- działania sędziego doprowadziły do tego, że osoba oskarżona o przestępstwo wielokrotnie przenoszona była między zakładem psychiatrycznym a aresztem śledczym, natomiast jej sprawa przez długi czas w istocie nie była procedowana,
- sędzia rozstrzygał sprawę ignorując fakty świadczące o oczywistym fałszowaniu dokumentów lub innych dowodów,
- sędzia wydał decyzję z naruszeniem jurysdykcji,

- sędzia zezwolił na znaczne i nieuzasadnione odstępstwo od własnej wcześniejszej praktyki, co doprowadziło do wydania nielegalnej decyzji,
- terminy rozpatrywania sprawy znacznie różnią się od zwykłych, co między innymi świadczy o wątpliwym, szczególnym podejściu do sprawy,
- rozwiązanie jest całkowicie bezpodstawne, zawiera wnioski bezpośrednio sprzeczne z ustalonymi okolicznościami, fakty są niewiarygodne, oczywiste przekręcenie treści normy prawnej, poglądów prawnych Sądu Najwyższego, praktyki ETPC etc.,
- sędzia podejmował decyzję w obliczu oczywistego konfliktu interesów,
- sędzia podejmował decyzję bez umożliwienia stronom udziału w procesie albo w sposób niezgodny z prawem uniemożliwił przedstawienie dowodu i uczestniczenie w jego badaniu, choć dowód ten miał istotne znaczenie dla sprawy, a także w razie innych działań sędziego, które doprowadziły do znacznego ograniczenia możliwości realizacji praw procesowych przez strony postępowania⁶¹.

8. Mianowanie i odwołanie sędziego, immunitet

Zgodnie z art. 88 ustawy O sądownictwie i statusie sędziów, Wyższa Komisja Kwalifikacyjna Sędziów Ukrainy podejmuje decyzję potwierdzającą lub niezatwierdzającą zdolności sędziego (kandydata na stanowisko sędziego) do wymierzania sprawiedliwości we właściwym sądzie. Sędzia, który nie zgadza się z decyzją Wyższej Komisji Kwalifikacyjnej dotyczącą oceny jego kwalifikacji, może odwołać się od tej decyzji w sposób określony w Kodeksie postępowania administracyjnego Ukrainy⁶².

Od decyzji Wyższej Komisji Kwalifikacyjnej Sędziów, przyjętej na podstawie wyników oceny kwalifikacyjnej, można wnieść odwołanie wyłącznie z następujących powodów:

- 1) skład członków Wyższej Komisji Kwalifikacyjnej, który przeprowadził ocenę kwalifikacyjną, nie był uprawniony do jej przeprowadzenia,

61 Oficjalna strona internetowa Społecznej Rady Uczciwości, Rozdział Dokumenty normatywne Rady, Wskaźniki określające niezgodność sędziów (kandydatów na stanowisko sędziego) z kryteriami uczciwości i etyki zawodowej, zatwierdzone decyzją Społecznej Rady w dniu 11 stycznia 2019 r., s. 1, < https://grd.gov.ua/data/files/docs/indikatory_%2011.01.2019.pdf >, dostęp: 15 czerwca 2019 r.

62 Ustawa Ukrainy z dn. 2 czerwca 2016 r., art. 88 pkt 2.

- 2) decyzja nie została podpisana przez jednego z członków Wyższej Komisji Kwalifikacyjnej, który przeprowadził ocenę kwalifikacyjną,
- 3) sędzia (kandydat na stanowisko sędziego) nie został prawidłowo poinformowany o przeprowadzaniu oceny kwalifikacji – jeżeli została podjęta decyzja o niezatwierdzeniu zdolności sędziego do wymierzania sprawiedliwości w odpowiednim sądzie na podstawie nieuczestniczenia w ocenie kwalifikacji,
- 4) decyzja nie wyjaśnia w swej treści podstaw prawnych jej podjęcia ani powodów, które Komisja uznała za istotne⁶³.

Zgodnie z wynikami konkursu selekcyjnego, Wyższa Komisja Kwalifikacyjna Sędziów Ukrainy przesyła do Wyższej Rady Sprawiedliwości, stosownie do liczby wolnych stanowisk sędziów, zalecenia dotyczące mianowania kandydatów na sędziów. Zgodnie z zaleceniem sformułowanym przez Wyższą Komisję Kwalifikacyjną, Wyższa Rada Sprawiedliwości na posiedzeniu rozważa zasadność powołania kandydata na stanowisko sędziego, a w przypadku pozytywnej decyzji składa Prezydentowi Ukrainy wniosek o powołanie sędziego na to stanowisko⁶⁴.

Mianowania na stanowisko sędziego dokonuje Prezydent Ukrainy na podstawie i w granicach wniosku Wyższej Rady Sprawiedliwości. Prezydent Ukrainy wydaje dekret o powołaniu sędziego nie później niż w terminie trzydziestu dni od daty otrzymania odpowiedniego wniosku Wyższej Rady Sprawiedliwości⁶⁵. Sędzia zajmuje stanowisko przez czas nieokreślony⁶⁶.

Oprócz tego, ustawodawstwo Ukrainy (w szczególności art. 126 Konstytucji Ukrainy⁶⁷, rozdział 6 ustawy O Wyższej Radzie Sprawiedliwości⁶⁸, art. 21 ustawy O Sądzie Konstytucyjnym Ukrainy⁶⁹) osobno określa wyczerpujące podstawy do odwołania sędziego.

Podstawami odwołania sędziego są:

- 1) niemożność sprawowania urzędu ze względów zdrowotnych,

63 Ustawa Ukrainy z dn. 2 czerwca 2016 r., art. 88 pkt 3.

64 Ustawa Ukrainy z dn. 2 czerwca 2016 r., art. 81 pkt 6.

65 Ustawa Ukrainy z dn. 2 czerwca 2016 r., art. 81.

66 Konstytucja Ukrainy, art. 126.

67 Konstytucja Ukrainy, art. 126.

68 Ustawa Ukrainy z dn. 21 grudnia 2016 r., rozdz. 6.

69 Ustawa Ukrainy z dn. 13 lipca 2017 r., art. 21.

- 2) naruszenie przez sędziego wymogów stawianych osobie zajmującej stanowisko sędziego,
- 3) popełnienie znaczącego przestępstwa dyscyplinarnego, rażącego lub uporczywego zaniedbania obowiązków, co jest niezgodne ze statusem sędziego lub ujawniło jego niedopuszczalność zajmowania stanowiska,
- 4) złożenie wniosku o ustąpienie lub odwołanie ze stanowiska według własnego uznania,
- 5) brak zgody na przeniesienie do innego sądu w przypadku likwidacji lub reorganizacji sądu, w którym sędzia zajmuje stanowisko,
- 6) naruszenie obowiązku potwierdzenia legalności źródła pochodzenia własności⁷⁰.

Zgodnie z art. 126 Konstytucji Ukrainy wpływanie na sędziego w jakikolwiek sposób jest zakazane. W tym samym czasie sędziowie zostali pozbawieni pełnego (bezwzględного) immunitetu. Natomiast immunitet sędziów jest funkcjonalny. Wcześniej sędzia korzystał z tzw. absolutnego immunitetu: nie można go było zatrzymać ani aresztować nawet w przypadku popełnienia przestępstwa. Immunitet ten mógł zostać uchylony wyłącznie przez Radę Najwyższą Ukrainy. Teraz, jeśli sędzia popełnił poważne lub bardzo poważne przestępstwo, może zostać natychmiast zatrzymany bez zgody deputowanych. W innych przypadkach zatrzymanie i aresztowanie są możliwe za zgodą Wyższej Rady Sprawiedliwości. Jednakże sędzia nie może być ścigany za swoje poglądy prawne wyrażone w konkretnej decyzji sądowej⁷¹.

9. Deklaracje elektroniczne

Sędziowie muszą potwierdzić legalność swoich dochodów i corocznie wypełniać trzy elektroniczne deklaracje – deklarację majątkową, oświadczenie o uczciwości sędziego oraz deklarację więzi rodzinnych. Jeżeli sędzia nie jest w stanie udowodnić legalności źródeł swoich dochodów, to może zostać złożony z urzędu, a ponadto może być pociągnięty do odpowiedzialności karnej⁷².

⁷⁰ Konstytucja Ukrainy, art. 126.

⁷¹ Ustawa Ukrainy z dn. 2 czerwca 2016 r., art. 49.

⁷² Ustawa Ukrainy z dn. 2 czerwca 2016 r., art. 56 pkt 7.

W celu ustalenia zgodności standardu życia sędziego z majątkiem i dochodami uzyskanymi przez niego i członków jego rodziny, tryb życia sędziego jest monitorowany zgodnie z ustawą. Monitorowanie stylu życia sędziego może być prowadzone na żądanie Wyższej Komisji Kwalifikacyjnej Sędziów Ukrainy, Wyższej Rady Sprawiedliwości oraz w innych przypadkach określonych w ustawie⁷³.

Organ, który zgodnie z prawem monitoruje tryb życia sędziego, jest zobowiązany do niezwłocznego przesłania odpowiednich informacji o wynikach monitoringu po zakończeniu jego postępowania, jednak nie później niż w terminie trzydziestu dni od momentu otrzymania odpowiedniego wniosku. Wyniki monitorowania stylu życia sędziego mogą również służyć do oceny przestrzegania zasad etyki sędziowskiej przez sędziego. Informacje otrzymane po wynikach monitorowania trybu życia sędziego są zawarte w *dossier* sędziego⁷⁴.

Pełna weryfikacja deklaracji osoby upoważnionej do wykonywania funkcji państwowych lub w ramach samorządu terytorialnego, którą składa sędzia, przeprowadzona jest zgodnie z ustawą przez centralny organ władzy wykonawczej ze specjalnym statusem (NAZK – Narodowa Agencja ds. Zapobiegania Korupcji), który zapewnia formułowanie oraz wdrażanie krajowych strategii antykorupcyjnych i ma na celu wyjaśnienie prawdziwości deklarowanych danych, dokładności wyceny zadeklarowanych aktywów, sprawdzanie istnienia konfliktu interesów i oznak nielegalnego wzbogacenia. Taka weryfikacja jest prowadzona wobec każdego sędziego co najmniej raz na pięć lat (chyba że ustawa stanowi inaczej) oraz na wniosek Wyższej Komisji Kwalifikacyjnej Sędziów Ukrainy lub Wyższej Rady Sprawiedliwości⁷⁵.

Sędzia jest także zobowiązany corocznie do dnia 1 lutego składać przez wypełnienie na oficjalnej stronie internetowej Wyższej Komisji Kwalifikacyjnej Sędziów deklarację więzi rodzinnych w formie określonej przez Komisję. W deklaracji więzi rodzinnych sędziego należy wskazać następujące informacje:

1) imię i nazwisko sędziego, miejsce pracy i zajmowane stanowisko,

73 Ustawa Ukrainy z dn. 2 czerwca 2016 r., art. 59.

74 Ustawa Ukrainy z dn. 2 czerwca 2016 r., art. 59.

75 Ustawa Ukrainy z dn. 2 czerwca 2016 r., art. 60.

2) imiona i nazwiska osób, z którymi sędzia ma więzi rodzinne, miejsca ich pracy (przejścia służby), ważne stanowiska w państwie jeśli takie osoby zajmują, jak i to, czy w ciągu ostatnich pięciu lat zajmowali ważne stanowiska w państwie⁷⁶.

Istotne jest to, że deklaracja więzi rodzinnych sędziego jest jawna poprzez udostępnienie na oficjalnej stronie internetowej Wyższej Komisji Kwalifikacyjnej Sędziów Ukrainy. W przypadku braku dowodu przeciwnego informacje przedstawione przez sędziego w deklaracji więzi rodzinnych uważane są za wiarygodne. W przypadku uzyskania informacji, które mogą wskazywać na nierzetelność (w tym niekompletność) danych przedstawionych przez sędziego w deklaracji, Wyższa Komisja Kwalifikacyjna sprawdza tę deklarację. Odmowa złożenia, późne złożenie deklaracji więzi rodzinnych sędziego lub podanie świadomie nieprawdźwycych (w tym niepełnych) informacji w tym zakresie skutkuje odpowiedzialnością dyscyplinarną⁷⁷.

Do osób, z którymi sędzia ma więzi rodzinne, zalicza się:

- 1) osoby, które mieszkają razem, prowadzą wspólne gospodarstwo domowe i mają względem sędziego określone prawa i obowiązki (z wyjątkiem osób, których wzajemne prawa i obowiązki z sędzią nie mają charakteru rodzinnego), w tym osoby, które mieszkają razem, ale nie pozostają w związku małżeńskim z sędzią,
- 2) męża, żonę, krewnych każdego z małżonków lub krewnych osób, którzy mieszkają razem, ale nie pozostają w związku małżeńskim z sędzią: ojciec, matka, ojczym, macocha, syn, córka, pasierb, pasierbica, brat, siostra, dziadek, babcia, pradziadek, prababcia, wnuk, wnuczka, prawnuk, prawnuczka, zięć, synowa, teść, teściowa, siostrzeniec, siostrzenica, wujek, ciotka, kuzyn, kuzynka, adoptujący (przybrany rodzic), adoptowany (przybrane, adoptowane dziecko)⁷⁸.

Oprócz tych dwóch deklaracji sędzia jest zobowiązany corocznie do dnia 1 lutego składać, poprzez wypełnienie na oficjalnej stronie internetowej Wyższej Komisji Kwalifikacyjnej Sędziów Ukrainy, deklarację uczciwości

76 Ustawa Ukrainy z dn. 2 czerwca 2016 r., art. 61.

77 Ustawa Ukrainy z dn. 2 czerwca 2016 r., art. 61 pkt 3–7.

78 Ustawa Ukrainy z dn. 2 czerwca 2016 r., art. 61 pkt 8.

w formie określonej przez Komisję. W szczególności deklaracja uczciwości sędziego składa się z listy oświadczeń, których prawdziwość musi zadeklarować sędzia, potwierdzając lub nie potwierdzając ich⁷⁹.

Deklaracja uczciwości sędziego musi zawierać imię i nazwisko sędziego, jego miejsce pracy, stanowisko i oświadczenie o:

- 1) zgodności standardu życia sędziego z majątkiem i dochodem uzyskanym przez niego i członków jego rodziny,
- 2) terminowym i pełnym złożeniu deklaracji osoby upoważnionej do pełnienia funkcji państwowych lub w samorządzie terytorialnym oraz o dokładności przedstawionej w niej informacji,
- 3) braku popełnienia przestępstw korupcyjnych,
- 4) braku podstaw do pociągnięcia sędziego do odpowiedzialności dyscyplinarnej,
- 5) sumiennym wykonywaniu obowiązków sędziego i przestrzeganiu przez niego przysięgi,
- 6) braku ingerencji w wymierzanie sprawiedliwości przez innych sędziów,
- 7) przejściu kontroli sędziów zgodnie z ustawą O przywróceniu zaufania do sądownictwa na Ukrainie⁸⁰ i jej wynikach,
- 8) braku zakazów określonych przez ustawę O oczyszczeniu władzy⁸¹.

Deklaracja uczciwości sędziego może zawierać inne oświadczenia, których celem jest sprawdzenie uczciwości sędziego⁸².

Deklaracja uczciwości sędziego jest jawna poprzez udostępnienie na oficjalnej stronie internetowej Wyższej Komisji Kwalifikacyjnej Sędziów Ukrainy. W przypadku braku dowodu przeciwnego informacji przedstawione przez sędziego w deklaracji uczciwości uważane są za wiarygodne. W przypadku uzyskania informacji, które mogą wskazywać na niewiarygodność (w tym niekompletność) danych przedstawionych przez sędziego w deklaracji uczciwości, Wyższa Komisja Kwalifikacyjna Sędziów przeprowadza stosowne badanie. Odmowa

79 Ustawa Ukrainy z dn. 2 czerwca 2016 r., art. 62 pkt 1, pkt. 2.

80 Ustawa Ukrainy z dn. 8 kwietnia 2014 r., nr 1188-VII o przywróceniu zaufania do sądownictwa na Ukrainie, Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR) 2014, nr 23, st. 870, < <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1188-18> >, dostęp: 15 czerwca 2019 r.

81 Ustawa Ukrainy z dn. 16 września 2014 r., nr 1682-VII o oczyszczeniu władzy, Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR) 2014, nr 44, st. 2041, < <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1682-18> >, dostęp: 15 czerwca 2019 r.

82 Ustawa Ukrainy z dn. 2 czerwca 2016 r., art. 62 pkt 3.

złożenia, późne złożenie deklaracji uczciwości sędziego lub złożenie umyślnie fałszywych (w tym niekompletnych) oświadczeń skutkuje odpowiedzialnością dyscyplinarną⁸³.

10. Zakończenie

W wyniku opisanej wyżej reformy sądownictwa dostęp do wymiaru sprawiedliwości na Ukrainie stał się łatwiejszy, a postępowania sądowe przebiegają szybciej. Wkrótce zacznie również działać sąd elektroniczny – internetowy system sądowy. Dzięki niemu można będzie śledzić stan swojej sprawy przez Internet, odbierać dokumenty proceduralne bezpośrednio na smartfonie, przeglądać harmonogramy spraw⁸⁴. W niektórych sądach systemy te działają już w trybie testowym.

Należy podkreślić, że reforma systemu sądownictwa na Ukrainie została przeprowadzona zgodnie z europejskimi i międzynarodowymi standardami w celu zapewnienia prawa do rzetelnego procesu sądowego (art. 6 EKPC), który obejmuje przede wszystkim zapewnienie niezawisłości i bezstronności sądu. Ukraina już od dawna dążyła do tej transformacji. Koncepcja oraz główne zagadnienia reformy były wielokrotnie omawiane na różnych platformach dyskusyjnych z udziałem ekspertów krajowych i międzynarodowych; zalecenia te uwzględniono.

Reforma została przeprowadzona zgodnie z Konstytucją. Co więcej, Konstytucja została znacznie zmieniona w związku z przeprowadzeniem tej reformy.

Ponieważ jednak reforma jest jeszcze w toku, na razie jest zbyt wcześnie, aby wyciągać jednoznaczne wnioski i formułować końcową ocenę co do jej efektywności. Obecnie toczy się dyskusja na temat skutecznego wdrożenia oraz realizacji poszczególnych zagadnień reformy, a także ich zastosowania i działania w praktyce. W zakresie przeprowadzenia

83 Ustawa Ukrainy z dn. 2 czerwca 2016 r., art. 62 pkt 4–7.

84 Postanowienie Wyższego Sądu Administracyjnego Ukrainy z dn. 20 stycznia 2015 r., nr 3 o tymczasowych zasadach wymiany dokumentów elektronicznych między sądem a uczestnikami procesu sądowego, < <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0003760-15> >, dostęp: 15 czerwca 2019 r.; zob. także Nakaz Państwowej Administracji Sądowej z dn. 7 listopada 2016 r., nr 227 o tymczasowych zasadach przesyłania przez sąd dokumentów elektronicznych do uczestników procesu, postępowania karnego, < <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0227750-16> >, dostęp: 15 czerwca 2019 r.

konkursu na stanowisko sędziego, a w szczególności wymogów stawianych wobec kandydatów, wprowadzona na Ukrainie nowa procedura doboru sędziów jest jedną z najbardziej restrykcyjnych i transparentnych w Europie i można to uznać za niepodważalną zaletę opisanej wyżej reformy systemu sędziowskiego w tym kraju.

Judicial reform in Ukraine: a new Supreme Court

The article analyzes key aspects of the judicial reform in Ukraine. Particular attention is paid to the formation of a new Supreme Court of Ukraine. Thus, numerous changes to the existing national legislation were made and new legal acts were adopted in order to establish new institutions, requirements, and specified regulations for conducting a transparent contest for judicial appointments, in accordance with international and the European legal standards.

It should be noted that the reform of the judiciary system of Ukraine is systemic and aims, *inter alia*, to ensure the effective functioning of independent and impartial court proceedings, and to guarantee a person the right to a fair trial, which is one of the main requirements for the rule of law and is an integral part of democratic law-governed state.

The article analyzes the procedure of formation and functioning of the High Council of Justice and the High Qualification Commission of Judges of Ukraine, which are directly involved in the „creation” of the judicial corps.

A comprehensive analysis of the contest for judicial appointments for the new Supreme Court, which began in 2016 and lasted 9 months, is carried out. As a result of the contest, 118 new judges were appointed. In addition, the role and functions of the newly created institution – Public Council of Integrity, which should support the High Qualification Commission of Judges in determining whether the judge (or candidate for a position of the judge) meets the criteria of professional ethics and integrity, are determined. The status of a judge, legislative guarantees of judicial activity and the obligation of a judge to complete and file three electronic declarations: the asset declaration, the statement of the integrity of the judge, and the declaration of family ties, are also examined.

Keywords: judicial reform, Supreme Court, High Council of Justice, High Qualification Commission of Judges, qualification assessment, Public Council of Integrity, electronic declaration

Kristina Trykhlіb – doktor nauk prawnych w specjalizacji teorii i historii państwa i prawa, historii doktryn polityczno-prawnych. Asystentka w katedrze Teorii i filozofii prawa, Narodowy Uniwersytet Prawniczy im. Jarosława Mądrego (Charków, Ukraina).

Bibliografia

- Reforma sądownictwa*, < <http://sudovareforma.org/institution/hochu-rozi-bratysya-u-sudovij-reformi-shho-treba-znaty/> >, dostęp: 15 czerwca 2019 r.
- Wyniki drugiego ogólnoukraińskiego sondażu ludności Ukrainy o zaufaniu do sądownictwa, reformie sądownictwa i postrzeganiu korupcji*, Program USA-ID „Nowe sądownictwo” 2018, < https://newjustice.org.ua/wp-content/uploads/2018/11/1_NJ_October_2018_SurveyPublic_Result_UKR.pdf >, dostęp: 15 czerwca 2019 r.